

5. Trade and markets [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.globalagriculture.org/report-topics/trade-and-markets.html>
6. Global Food Industry [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ers.usda.gov/topics/international-markets-trade/global-food-markets/global-food-industry.aspx>
7. Food and Agriculture Organization of the United Nation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fao.org/economic/est/trade-and-markets-home/en/>
8. Global agrifood report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eulerhermes.com/economic-research/sector-risks/Global-Agrifood-Report/Pages/default.aspx>
9. The Future of Agri-Food [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.adlittle.com/downloads/tx_adlprism/The_Future_of_Agri-Food.pdf
10. Підсумки зовнішньої торгівлі України за 2016 рік [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://me.gov.ua>

REFERENCES

1. Exports and imports of the agricultural sector in Ukraine: status and trends / [Kvasha S.M., Vlasov V.I., Kryvenko N.V. and others]; ed. S.M. Kvasha. — К. : NNC IAE, 2013. — 80 p.
2. Haidutsky P.I. “Ukraine and the EU: problems of integration” [WWW resource]: — Available at: <http://gazeta.dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-.html>
3. Ostashko T.O., Voloshchenko L.Y., Lyenivova G.V. “Internal agri-food market in Ukraine under the WTO” / [Ostashko T.O., Voloshchenko L.Y., Lyenivova G.V.], National Academy of Sciences of Ukraine, Institute of Economics and Prognostication. National Academy of Sciences of Ukraine. — К., 2009. — 208
4. “Ensuring the competitiveness of the agricultural sector of Ukraine for domestic and foreign markets: research report” / Ed. by acad. UAAN V. M. Trehobchuka, cor.UAAN B.I. Paskhaver. — Kyiv: Institute of Economics and Prognostication, 2007. — 260 p.
5. Trade and markets [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.globalagriculture.org/report-topics/trade-and-markets.html>
6. Global Food Industry [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.ers.usda.gov/topics/international-markets-trade/global-food-markets/global-food-industry.aspx>
7. Food and Agriculture Organization of the United Nation [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.fao.org/economic/est/trade-and-markets-home/en/>
8. Global agrifood report [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eulerhermes.com/economic-research/sector-risks/Global-Agrifood-Report/Pages/default.aspx>
9. The Future of Agri-Food [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.adlittle.com/downloads/tx_adlprism/The_Future_of_Agri-Food.pdf
10. The results of foreign trade of Ukraine for 2016 [Electron resource]. - Access: <http://me.gov.ua>

УДК 338.48-44(1-22)(4):005.412

ОСОБЛИВОСТІ ДОСВІДУ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ ЄС

Осаул А.О., старший викладач, Пухирь Я.О.

*Запорізький національний університет
Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66*

alinaosaul@ukr.net

У статті підкреслено значущість розвитку спільного сільського туризму в країнах Європейського Союзу. Наголошено на необхідності спільного управління сільськими територіями взагалі та сільським туризмом зокрема. Підкреслено відсутність загального методологічного підходу в процесі вивчення явища сільського

туризму. Розглянуто основні складові елементи комплексної програми економічного розвитку сільських територій в країнах Європи, їхня сутність, обсяги та джерела фінансування. Класифіковано основні напрями реалізації програми LEADER+. Виділено найбільш значущі концепції розвитку сільських територій, у межах яких провідне місце займає сільський туризм, а саме галузева, територіальна, розподільна. Зазначено, що реалізація регіональних та національних моделей розвитку стала можливою лише завдяки відповідному інституційному забезпеченню. У статті наголошено, що провідними інститутами в сфері сільського туризму є Генеральний директорат Європейської комісії з питань розвитку сільського господарства та сільських територій, Європейський аграрний фонд сільського розвитку, Європейська мережа сільського розвитку, Європейська мережа оцінки сільського розвитку та ін. Перелічено та проаналізовано основні характеристики, притаманні процесу управління сільськими територіями та сільським туризмом, а саме комплексність, відкритість, широку участь населення, стале використання ресурсів, інституціалізація проектних рішень. Автори статті визначили основні тенденції розвитку сільського туризму в Європейському Союзі. Обґрунтовано тезу про позитивний зв'язок між розвитком сільського туризму та створенням нових робочих місць. На основі проведеного дослідження виявлено сильні та слабкі місця розвитку та управління сільським туризмом в країнах Європи.

Ключові слова: сільський розвиток, сільський туризм, спільні програми розвитку, спільна аграрна політика ЄС.

ОСОБЕННОСТИ ОПЫТА УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ СЕЛЬСКОГО ТУРИЗМА В СТРАНАХ ЕС

Осаул А.А., старший преподаватель, Пухирь Я.А.

*Запорожский национальный университет
Украина, 69600, г. Запорожье, ул. Жуковского, 66*

В статье подчеркивается значимость развития совместного сельского туризма в странах Европейского Союза. Сделан акцент на необходимости совместного управления сельскими территориями в целом и сельским туризмом в частности. Подчеркивается отсутствие общего методологического подхода в процессе изучения явления сельского туризма. Рассмотрены основные составляющие элементы комплексной программы экономического развития сельских территорий в странах Европы, их сущность, объемы и источники финансирования. Классифицированы основные направления реализации программы LEADER +. Выделены наиболее значимые концепции развития сельских территорий, в рамках которых ведущее место занимает сельский туризм, а именно отраслевая, территориальная, распределительная. Отмечено, что реализация региональных и национальных моделей развития стала возможной только благодаря соответствующему институциональному обеспечению. В статье отмечается, что ведущими институтами в сфере сельского туризма являются Генеральный директорат Европейской комиссии по вопросам развития сельского хозяйства и сельских территорий, Европейский аграрный фонд сельского развития, Европейская сеть сельского развития, Европейская сеть оценки сельского развития и другие. Перечислены и проанализированы основные характеристики, присущие процессу управления сельскими территориями и сельским туризмом, а именно комплексность, открытость, широкое участие населения, устойчивое использование ресурсов, институциализация проектных решений. Авторы статьи определили основные тенденции развития сельского туризма в Европейском Союзе. Обоснован тезис о положительной связи между развитием сельского туризма и созданием новых рабочих мест. На основе проведенного исследования выявлены сильные и слабые стороны развития и управления сельским туризмом в странах Европы.

Ключевые слова: сельское развитие, сельский туризм, совместные программы, общая аграрная политика ЕС.

PECULAIRITIES OF MANAGERIAL EXPERIENCE OF THE EU RURAL TOURISM

Osaul A.O., Senior Lecturor, Puhyr Y.O.

*Zaporizhzhya National University
Ukraine, 69600, Zaporizhzhya, Zhukovsky str., 66*

The article emphasizes the importance of common rural tourism policy in the European Union. It is stressed the need of joint management of rural areas in general and rural tourism in particular. The lack of common methodological approach to the study of the rural tourism phenomenon is highlighted. The main components of the complex program of economic development of rural areas in Europe, their nature, amounts and sources of funding are studied. The main directions of the program LEADER + are classified. The most important concept of rural development in which the leading role belongs to rural tourism includes sectoral, territorial, distributional aspects is analysed. It is noted that the implementation of regional and national models of development have become possible only due to the appropriate institutional support. The article marks that the leading institutions in the field of rural tourism are the Directorate General of the European Commission for the development of agriculture and rural areas, the European Agricultural Fund for Rural Development, the European Network for Rural Development, European Network for Rural Development and Evaluation, etc. The basic characteristics inherent to the process of rural areas and rural tourism control, namely complexity, openness and broad public participation, sustainable use of resources, institutionalization of

project solutions are listed and analyzed. The authors identify the main trends of rural tourism in the European Union. The thesis of positive correlation between the development of rural tourism and new jobs creation is proved. The strengths and weaknesses of the development and rural tourism management in Europe are proved to be true on the bases of the conducted research.

Key words: rural development, rural tourism, common development program, the Common Agricultural Policy of the EU.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні загальносвітові тенденції збільшення важливості аграрного сектора економіки в умовах нагальності вирішення проблеми світової продовольчої безпеки не залишають жодних сумнівів у тому, що актуалізація концепції сільського розвитку є набагато ширшою порівняно з концепцією аграрного розвитку економіки країни. У світовій практиці поняття сільського туризму, екотуризму, сталого туризму використовуються в контексті дружнього до природи відвідування відносно непошкоджених природних територій для отримання задоволення від природи та будь-яких інших природних властивостей – як історично накопичених, так і тих, що є результатом сучасних планомірних дій. Це дає змогу зберегти природні ресурси, має низький рівень споживацького втручання в відвідувані природні території, сприяє соціально-економічному розвитку територій із активним залученням місцевого населення. Оскільки сільський туризм щорічно є джерелом створення 900,000 робочих місць в ЄС, акумулює 150 млн євро валового доходу, значущість його подальшого розвитку, а відтак ефективного управління як на державному, так і місцевому рівні не викликає сумнівів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Зараз управління і розробка ефективної стратегії розвитку сільських територій країн-членів ЄС є чи не одним з найважливіших напрямів економічних досліджень багатьох учених. Розуміння важливості спільного сільського туризму для європейської економіки, розгляд його як альтернативи традиційному розвитку туризму в країнах дає підґрунтя для подальших досліджень. Так, особливості сільського навколишнього середовища, функціонування ринкових суб'єктів у створенні сільських туристичних продуктів, труднощі розвитку та маркетингового управління сільським туризмом подано в працях М. Сімпсон, А. Поло, Д. Холла, Д. Фріас [1-3].

Концепція та практичні аспекти сільського туризму, ринкові обмеження, що є наслідком наявності широкої мережі підприємств та агенцій із надання сільських туристичних послуг різного географічного спрямування, кооперування в процесі управління місцевим сільським туризмом, управління ресурсами сільського навколишнього середовища, досліджуються в працях Б. Брамвеля, С. Колі, А. Десмонд [4; 5].

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Здійснити аналіз особливостей управління розвитком сільського туризму Європейського Союзу в межах спільної політики розвитку сільських територій, із зазначенням перспектив розширення сектора та викликів на шляху його розвитку.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження подальшого розвитку туристичного ринку ЄС потребує стратегічного підходу з огляду на небезпеки, що криються в коливаннях світової економіки, технологічних змінах, міжнародній конкуренції, змінах в туристичних смаках та уподобаннях. Через нерівномірне покриття європейського туристичного ринку існує потреба в стійкій та збалансованій регіональній політиці управління, у тому числі в контексті подальшого розвитку сільського туризму, особливо за умов його подальшого географічного розширення. Саме сільський туризм можна розглядати як джерело зайнятості завдяки його працеінтенсивним можливостям. Крім того, сільський туризм потребує відносно простих та наочних інструментів державного втручання в процес як сільського, так і регіонального розвитку.

Для управління, у тому числі й сільським туризмом, у Європейському Союзі було прийнято комплексну програму економічного розвитку сільських територій в країнах Європи, до складу якої входять чотири основні підпрограми, а саме:

INTERREG – Європейська програма міжрегіональної та транснаціональної співпраці (бюджет 4,875 млрд євро);

AQUAL – програма боротьби з дискримінацією і нерівністю на ринку праці (бюджет 2,847 млрд євро);

URBAN – програма економічної реабілітації кризових міст для переходу до стійкого економічного розвитку (бюджет 4,7 млрд євро);

LEADER+ – підтримка спільних проектів в сільських регіонах, які ініціюють активну участь на місцевому рівні (бюджет 2,02 млрд євро). Ціль цієї програми полягає в підтримці та спрямуванні суб'єктів, що проживають у сільськогосподарській місцевості на довгострокове використання потенціалу територій, а також у введенні інтегрованих, високоякісних і спрямованих на отримання мультиплікативного ефекту стратегій стійкого економічного розвитку. До основних напрямів реалізації програми LEADER+ належать:

1. Підтримка територіально орієнтованих інтегрованих стратегій розвитку та основ залучення населення та інтеграції. При цьому пріоритетними є такі напрями діяльності:

а) підтримка локальних виробників, підвищення доданої вартості місцевої продукції;

б) покращення рівня якості життя на селі;

в) залучення інформаційних технологій у сільські території.

2. Підтримка спільної роботи між сільськими регіонами: районна, міжрайонна та міжнародна співпраця.

3. Об'єднання всіх сільських районів [6].

На національному та регіональному рівнях ЄС паралельно існує декілька концепцій (підходів), з яких можна чітко виокремити три концепції розвитку сільських територій, а саме концепцію, яка ідентифікує сільський розвиток із загальною модернізацією сільського господарства й агропродовольчого комплексу. Ця концепція бере за основу розвиток сектора (галузева модель); концепцію, яка пов'язує сільський розвиток виключно зі зменшенням відмінностей між найбільш відсталими сільськими районами та рештою секторів економіки (концепція зближення, перерозподільна модель); концепцію, яка ідентифікує сільський розвиток з розвитком сільських районів взагалі шляхом використання всіх ресурсів, які знаходяться на їх території (людських, матеріальних, природних, ландшафтних та ін.), інтеграції між усіма компонентами та галузями на місцевому рівні. Ця концепція використовує можливості території в найбільш ширшому її розумінні (територіальна модель) [7].

Цим трьома концепціям відповідають три різні, хоча і не формалізовані моделі, які використовуються для пояснення політики управління розвитку сільських територій ЄС. Згідно зі статистичними даними сільський туризм у Європі у 2014 р. забезпечив близько 6 млн койко-місць у 500 000 установах, що становить близько 15% від загального обсягу проживання Європі [7].

Аналіз концепцій дає підстави стверджувати, що такого стрімкого розвитку вони не могли б досягти без зваженого інституційного забезпечення. Так, сьогодні в Європі існує низка інститутів підтримки сільського туризму, до яких належить:

1. Генеральний директорат Європейської комісії з питань розвитку сільського господарства та сільських територій [8].

2. Європейський аграрний фонд сільського розвитку (EARDF) [9].

3. Європейська мережа сільського розвитку (ENRD) [10].
4. Європейська мережа оцінки сільського розвитку (EENRD). Статтею 67 Регламенту Ради (ЄС) № 1698/2005 від 20 вересня 2005 року щодо підтримки розвитку сільських територій Європейським аграрним фондом сільського розвитку передбачено (у частині технічної допомоги для реалізації політики сільського розвитку) створення Європейської мережі сільського розвитку на рівні Співтовариства. Стаття передбачає виконання різних завдань, в тому числі “створення і введення в дію мережі експертів для полегшення обміну досвідом та підтримки реалізації та оцінки політики сільського розвитку” [11].
5. Європейська федерація дорадчих служб (EFAC) [12].
6. Європейська асоціація розвитку гірських територій (EUROMONTANA) [13].

Пріоритетність економічного розвитку сільських територій в країнах Європейського Союзу відбиває також той факт, що щорічно з бюджету виділяється понад 30 млрд євро на структурні економічні перетворення для слабо розвинених регіонів.

Аналіз досвіду реалізованих проектів економічного розвитку сільських територій у розвинених країнах Європи дозволяє виділити основні акценти:

1. Комплексність – у проектах економічного розвитку розглядаються всі можливі види господарської діяльності, здійснення яких може підвищити дохід сільського населення. Будь-яка пропозиція по збільшенню зайнятості і доходів всебічно обґрунтована з економічної та соціальної точок зору. Рішення проблеми зайнятості та доходів пов’язане з вирішенням решти регіональних проблем та економічним розвитком сільської місцевості в цілому.
2. Відкритість – при розробці проектів використовуються методи інтерактивного планування за участю з населенням, хід проекту, та досягнуті результати і проблеми всебічно обговорюються в ЗМІ, обговорюються на сільських зборах, круглих столах, зустрічах з населенням. Після цих обговорень до проекту вносяться коректування.
3. Широка участь населення – в процесі розробки і реалізації проекту максимально використовуються знання, досвід і уявлення населення про найбільш ефективні шляхи забезпечення зайнятості та збільшення доходів, враховуються особливості економічної та соціальної поведінки різних соціальних груп, забезпечується збалансованість їх інтересів.
4. Використання місцевих ресурсів – досягнення цілей проектів у країнах Європи забезпечується перш за все за рахунок мобілізації місцевих фінансових, матеріально-технічних, трудових ресурсів, що має першочергове значення для створення стійких механізмів забезпечення зайнятості та доходів. Але це не виключає використання зовнішніх джерел ресурсного забезпечення проекту.
5. Інституціоналізація проектних рішень – здійснюється передача функцій по реалізації проекту й управління місцевим адміністраціям.

Отже, до сучасних тенденцій розвитку сільської території в країнах Європи можна віднести:

1. Посилення процесу децентралізації на регіональному і на локальному рівнях. Процес децентралізації тісно пов’язаний із принципом субсидіарності.
2. Диверсифікація сільськогосподарського виробництва – розширення спектру виробленої продукції й збільшення видів наданих послуг. Зниження ризиків та ступінь уразливості сільськогосподарських підприємств надає стійкості економіці сільських регіонів країн Європи і є основою пристосування до змін зовнішніх умов.
3. Реструктуризація сільського господарства.

До основних напрямів структурної перебудови аграрної економіки в Європейських країнах належать удосконалення земельних відносин, покращення сільськогосподарської кон’юнктури, передача землі й ліквідного майна в руки ефективних власників та

користувачів, ринкова інтеграція підприємств малого та середнього бізнесу орієнтування та субсидування сільськогосподарських виробників на вироблення високоякісної продукції.

4. Стабілізація та розвиток соціальної сфери на селі. У системі соціального захисту пріоритетними групами населення є пенсіонери, інваліди та діти. На базі соціальної політики в сільській місцевості пропонується розвиток таких напрямів, як підвищення зайнятості та створення додаткових джерел доходу, підтримка соціальної та інженерної інфраструктури на селі, здійснення програм по зменшенню відтоку найбільш активних прошарків сільського населення.

5. Інституційні перетворення впливають на розвиток сільської економічної системи. Створюються інституційні структури, які базуються на утворенні фінансових інструментів для підтримки малих та середніх підприємств та сільськогосподарських виробників (фонди підтримки малого та середнього бізнесу) [14].

Сільський туризм у Європейському Союзі підтримується не лише на національному рівні, а також у межах галузевої політики – політики туризму. Засоби підтримки зосереджені в переважній більшості випадків на збільшенні конкурентоспроможності індустрії сільського туризму шляхом більш ефективного використання потенціалу його розвитку. Беруться до уваги регіональні відмінності розвитку, що обумовлюють потенціал створення нових робочих місць. Сільський туризм у межах цілей політики туризму підтримує діяльність, яка є типовою для проживання в сільській місцевості, а саме агротуризм, екотуризм тощо. Ця політика туризму переважно орієнтована на задоволення галузевих пріоритетів розвитку. У її межах не приділяється особливої уваги територіальним(просторовим) принципам розвитку. Практично це означає, що впровадження інструментів спільної туристичної політики здійснюється без конкретизації сільського середовища. Пріоритети та заходи державної політики туризму у 2007 – 2013 рр. були спрямовані на підвищення конкурентоспроможності індустрії туризму ЄС загалом.

EuroGites (група, під егідою якої розвивається Європейський сільський туризм), збирає фінансові дані від своїх асоціацій-членів з 2008 р. Їхні розрахунки свідчать про те, що сільський туризм підтримує 900000 прямих і непрямих робочих місць у Європі, і генерує 150 млрд євро до валового доходу щороку [15]. У Великобританії за даними уряду за 2009/2010 рр. сільський туризм оцінювався в 34 млрд євро. На його частку припадало понад 12% сільської зайнятості. 10% сільських підприємств ведуть бізнес, пов'язаний із сферою туризму. Потенційний попит на сільський туризм пов'язаний із розвитком тих районів Європи, на території яких розташовані національні парки. Статистика Великобританії свідчить про те, що відсоток підприємств, пов'язаних із туристичним бізнесом у національних парках, вдвічі вищий, ніж у сільській місцевості Англії взагалі. Аналогічні тенденції притаманні іншим членам ЄС. Потенціал розвитку сільського зеленого туризму в національних парках пояснюється сильним іміджем бренду національних парків. Застосування відповідних стратегій у сільській місцевості за допомогою кваліфікованого маркетингу створює потенціал для їхнього подальшого розвитку.

Оскільки вигоди від бізнесу в сфері сільського туризму приблизно в десять разів більші з точки зору потенційно створеного доходу, ніж індустріальний туризм, розвиток сільського туризму зможе забезпечити збільшення реальних доходів селян за рахунок, в тому числі, надання послуг з прийняття на проживання туристів; облаштування туристичних маршрутів та надання екскурсійних послуг; транспортного обслуговування туристів; егерської діяльності (полювання, аматорського та спортивного рибальства); надання послуг з прокату туристичного спорядження; виробництва та реалізації туристам екологічно чистих продуктів; харчування, надання кулінарних послуг; реалізації товарів народних промислів; проведення культурно-розважальних заходів з урахуванням історико-етнографічної спадщини тощо.

З іншого боку, існує велика кількість факторів ризику, які впливають на розвиток сільського туризму, наприклад, непослідовність щодо якості послуг, що надаються; обмежені людські та фінансові ресурси, що перешкоджає ефективному управлінню бізнесом та використанню ринкових переваг; відсутність розуміння або неправильне розуміння концепції сільського туризму, принципів виходу на ринок, акумулювання доходів і зайнятості; недотримання цілей у сфері розвитку місцевого самоврядування, відсутність довіри з боку населення, зворотного зв'язку, загального бачення розвитку між національною, регіональною та місцевою владою та представниками бізнесу у сфері сільського туризму; неналежне планування подальшого розвитку і обмежене використання концепції маркетингу як філософії бізнесу, що призводить до дефіциту інформації про потреби сільських туристів; брак коштів для початку або розвитку бізнесу в результаті недостатнього розуміння і підтримка з боку держави, банківських та інших фінансових установ; відсутність інформації про пріоритети й можливості для подальшого розвитку сільського туризму.

У документі Єврокомісії “On Europe, the world’s No. 1 tourist destination – a new political framework for tourism in Europe” підкреслено, що новітні виклики ставлять для європейського туристичного сектора загрози, а також нові шанси розвитку [16]. З одного боку, цей сектор необхідно пристосувати до суспільних змін, які загрожують туристичному попиту, а з іншого, – необхідно врахувати обмеження, що виникають із сучасної структури цього сектора, його особливий характер, а також соціально-економічний контекст. До викликів на макроекономічному та глобальному рівні належить низка соціально-економічних та позаекономічних явищ. По-перше, економічна ситуація в європейському туристичному секторі погіршилася під впливом світової економічної та політичної кризи, що вплинуло на попит населення на туристичний відпочинок, в тому числі на сільський туризм. По-друге, відбулося зростання конкуренції на світовому туристичному ринку, оскільки країни із економікою, яка інтенсивно розвивається, притягують все більшу кількість туристів. По-третє, суттєвими стали зміни в демографічній структурі Європи, оскільки спостерігається систематичне зростання кількості осіб похилого віку із задовільним станом здоров’ям. Також збільшується кількість туристів з обмеженою мобільністю, особливі потреби яких слід врахувати в пропозиції туристичних послуг. По-четверте, зміни кліматичних умов у Європі можуть стати причиною ґрунтовної зміни моделі подорожей і вплинути на вибір туристичних напрямків на користь сільського туризму. По-п’яте, актуальним є питання розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та зростання їхньої ролі серед споживачів. Малі та середні підприємства в сфері сільського туризму мають проводити систематичну оцінку рівня свідомості, доступності й ступеня використання інформаційних послуг потенційними споживачами туристичних продуктів, адже останні значну увагу приділяють рекламі, способам просування брендів в мережі Інтернет. По-шосте, значна частина попиту на туристичні послуги має сезонний характер, що спричиняє неповне використання наявної інфраструктури і робочої сили.

ВИСНОВКИ

Європа покликана стати найпопулярнішим туристичним напрямком у світі, а також максимально скористатися з багатства і різноманітності, що перебувають у межах кордонів її території. Реформи в галузі сільського господарства і політики розвитку сільських районів неминучі, особливо з точки зору майбутнього інтеграційного об’єднання. Серед перспективних сфер діяльності на засадах сталого розвитку є сільський туризм. Його подальший розвиток перебуває під впливом сучасних тенденцій на світових туристичних ринках. Сільські території ЄС мають всі ознаки, що вказують на потенціал для подальшого зростання сільського туристичного продукту. Сільський туризм слід розглядати як засіб протидії соціально-економічним проблемам місцевого рівня, з якими стикаються сільські райони, у першу чергу ті, які пов’язані із занепадом традиційних аграрних галузей. Особлива роль сільського туризму визначається в створенні нових робочих місць і додаткових доходів на фермах. Подальша роль і потенціал сільського туризму як основа для розвитку

майбутнього сільських територій ЄС й надалі зазнаватиме впливу таких важливих чинників, як підтримка з боку уряду та інших міжнародних, національних організацій, чиєю основною метою є збереження факторного потенціалу й надання робочих місць у першу чергу молоді та спеціалістам шляхом забезпечення належних умов життя, наприклад, завдяки розбудові сільської інфраструктури, розвитку соціальних послуг, захисту й збереженню культурної та природної спадщини. Крім того, формування нового бачення сільського туризму й диверсифікація туристичної діяльності, що пропонується в сільській місцевості, має ґрунтуватися на маркетингових дослідженнях внутрішнього та зовнішнього середовища ведення сільського туризму, в тому числі виявленні потреб сучасних туристів, забезпеченні зв'язків з іншими секторами економіки країни. Нагальною є необхідність у вдосконаленні державної політики в секторі сільського підприємництва, а саме спрощення процедури виходу на ринок туристичних послуг.

ЛІТЕРАТУРА

1. Simpson, M.S. Community benefit tourism initiatives / M.S. Simpson // *Tourism management*. — 2008. — № 29. — Pp.1-18.
2. Polo, I., Frias, D. Collective Strategies for Rural Tourism: The experience of networks in Spain / I. Polo, D. Frias // *Journal of Tourism Consumption and Practice*. — 2010. — Volume 2. — №.1. — Pp. 25—45.
3. Hall, D. Rural tourism Development in south-eastern Europe: transition and search for sustainability / D. Hall // *The International Journal of Tourism Research*. — 2004. — Volume 6. — Issue 3. — Pp. 165—176.
4. Bramwell, B., Sharman, A. Collaboration in Local Tourism Policymaking / B. Bramwell, A. Sharman // *Annals of Tourism Research*. — 1999. — Vol. 26. — Issue 2. — Pp. 392—415.
5. Cawley, M., Desmond A.G. Integrated rural tourism: concepts and practice / M. Cawley, A.G. Desmond // *Annals of Tourism Research*. — 2008. — Volume 35. — No. 2. — Pp. 316—337.
6. Community Initiatives [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.palyazat.gov.hu/community_initiatives ()
7. Rural development 2014-2020 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_en.htm
8. Directorate-General for Agriculture and Rural Development [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://ec.europa.eu/dgs/agriculture/index_en.htm.
9. European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/160032_en.htm#amendingact. ()
10. The European Network for Rural Development (ENRD) [Електронний ресурс].— Режим доступу: <https://enrd.ec.europa.eu/>
11. Council Regulation (EC) No 1698/2005 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=54ADAFB9-E144-5029-916A-0B53768299CE. ()
12. The European Federation of Agricultural Consultants (EFAC) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : www.efac.net/ ()
13. European Association for Development of Mountain Territories [Електронний ресурс] / Режим доступу : http://enrd.ec.europa.eu/networks-and-networking/eu-organisations/en/euromotana_en.cfm.
14. Rural Development in the European Union. Statistical and Economic Information. Report 2013 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/.../full-text_en.pdf
15. Rural economy — statistical indicators [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.gov.uk/government/collections/rural-economy-statistical-indicators>
16. On Europe, the world's No 1 tourist destination — a new political framework for tourism in Europe (2010/2206(INI)) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0265&language=EN>

REFERENCES

1. Simpson, M.S. (2008), “Community benefit tourism initiatives”, *Tourism management*, № 29, pp.1-18.
2. Polo, I., Frias, D. (2010), “Collective Strategies for Rural Tourism: The experience of networks in Spain”, *Journal of Tourism Consumption and Practice*, Volume 2, No.1, pp. 25-45.
3. Hall, D. (2004), “Rural tourism Development in south-eastern Europe: transition and search for sustainability”, *The International Journal of Tourism Research*, Volume 6, Issue 3, pp. 165-176.
4. Bramwell, B., Sharman, A. (1999), “Collaboration in Local Tourism Policymaking”, *Annals of Tourism Research*, Volume 26, Issue 2, pp. 392-415.

5. Cawley, M., Desmond, A.G. (2008), "Integrated rural tourism: concepts and practice", *Annals of Tourism Research*, Volume 35, No. 2, pp. 316–337.
6. "Community Initiatives", available at: https://www.palyazat.gov.hu/community_initiatives
7. "Rural development 2014-2020", available at: http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_en.htm
8. "Directorate-General for Agriculture and Rural Development", available at: http://ec.europa.eu/dgs/agriculture/index_en.htm.
9. "European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD)", available at: http://europa.eu/legislation_summaries/agriculture/general_framework/160032_en.htm#amendingact.
10. "The European Network for Rural Development (ENRD)", available at: <https://enrd.ec.europa.eu/>
11. "Council Regulation (EC)", No 1698/2005, available at: http://enrd.ec.europa.eu/app_templates/filedownload.cfm?id=54ADAFB9-E144-5029-916A-0B53768299CE.
12. "The European Federation of Agricultural Consultants (EFAC)", available at: www.efac.net/
13. "European Association for Development of Mountain Territories", available at: http://enrd.ec.europa.eu/networks-and-networking/eu-organisations/en/euromotana_en.cfm.
14. "Rural Development in the European Union. Statistical and Economic Information. Report 2013", available at: ec.europa.eu/agriculture/statistics/rural-development/.../full-text_en.pdf
15. "Rural economy - statistical indicators", available at: <https://www.gov.uk/government/collections/rural-economy-statistical-indicators>
16. "On Europe, the world's No 1 tourist destination – a new political framework for tourism in Europe", (2010), (2010/2206(INI)), available at: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2011-0265&language=EN>

УДК 321.01.65.01.23:339.137.2(477)

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Пашков І.А., викладач, Пухирь Я.О.

Запорізький національний університет

Україна, 69600, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 66

caramisudy63@gmail.com

У статті досліджено вплив різних факторів на становлення конкурентоспроможності країни. Доведено, що сьогодні Україна має великий ресурсний потенціал, а також сильні кадрові можливості, що відображається в статистичних даних і результатах міжнародних рейтингів, наведених у статті. Однак наявність цілого ряду невирішених внутрішніх проблем поряд з несприятливим впливом зовнішніх факторів призвело країну до системної економічної й соціально-політичної кризи, до істотного відставання у світових рейтингах конкурентоспроможності. Автори вважають, що поряд з найгострішими політичними конфліктами, незбалансованістю економічної політики, неефективністю податкової системи й системи правового захисту, відсутністю стимулів до активної економічної діяльності громадян помітно знижують конкурентоспроможність країни й такі фактори, як неефективне виробництво, орієнтоване на випуск сировини й напівфабрикатів, а не готового продукту, низька продуктивність праці, зростаюча залежність від імпорту енергоресурсів, стагнація науково-технічного й інноваційного потенціалу. З'ясовано, що для формування стійкого конкурентного середовища слід розробити та вдосконалити довгострокові стратегії промислового та енергорозвитку, створити сприятливу атмосферу для процвітання малого та середнього бізнесу, підвищити рівень життя населення країни не тільки в сьогоденних реаліях, але й для наступних поколінь. Визначено – сукупний результат успішності країни є запорукою майбутнього економічного зростання та підвищення світового рейтингу. У зв'язку з цим було здійснено аналіз сильних та слабких сторін країни, запропоновано використання світового досвіду щодо підвищення конкурентоспроможності та створення плану розвитку із залученням максимального обсягу інвестицій.

Ключові слова: конкурентоспроможність, інвестування, малий та середній бізнес, ресурсний потенціал, конкурентне середовище.